

INKLYUZIV TA'LIMDA TASVIRIY SAN'AT MASHG'ULOTLARINI TASHKIL ETISH

Ikromova Mavluda Muhammadjon

*Qo'qon davlat universiteti talabasi Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi
yo'nalishi talabasi*

ANNOTATSIYA: Mazkur maqolada inklyuziv ta'lim sharoitida tasviriy san'at mashg'ulotlarini samarali tashkil etishning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilingan. Barcha o'quvchilar, jumladan, alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bo'lgan bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda tasviriy san'atning pedagogik imkoniyatlari yoritilgan. Shuningdek, differensial yondashuv, moslashtirilgan o'qitish metodlari, interfaol texnologiyalar va zamonaviy didaktik vositalardan foydalanishning ta'lim sifati hamda o'quvchilarning ijtimoiy moslashuviga ta'siri asoslab berilgan.

KALIT SO'ZLAR: inklyuziv ta'lim, tasviriy san'at, alohida ta'lim ehtiyojlari, differensial yondashuv, interfaol metodlar, pedagogik texnologiyalar, ijodkorlik, estetik tarbiya, individual ta'lim, ijtimoiy integratsiya.

KIRISH: Bugungi kunda inklyuziv ta'limni rivojlantirish dunyo ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Inklyuziv ta'limning asosiy maqsadi barcha bolalarga, ularning jismoniy yoki psixologik xususiyatlaridan qat'i nazar, sifatli ta'lim olish uchun teng imkoniyat yaratishdan iborat. Shu nuqtai nazardan, tasviriy san'at fani alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bo'lgan o'quvchilarning ijodiy salohiyatini rivojlantirish, estetik didini shakllantirish, muloqot ko'nikmalarini mustahkamlash va jamiyatga muvaffaqiyatli integratsiyalashuvini ta'minlashda muhim pedagogik vosita sifatida namoyon bo'ladi¹.

Tasviriy san'at mashg'ulotlari o'quvchilarning individual imkoniyatlarini hisobga olgan holda tashkil etilganda, ularning o'ziga bo'lgan ishonchi ortadi, hissiy holati barqarorlashadi hamda ijodiy faoliyatga bo'lgan qiziqishi kuchayadi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar va moslashtirilgan didaktik vositalardan foydalanish inklyuziv ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Shu sababli inklyuziv ta'lim sharoitida tasviriy san'at mashg'ulotlarini ilmiy-metodik asosda tashkil etish bugungi kunning dolzarb pedagogik masalalaridan biri hisoblanadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYASI: Inklyuziv ta'lim sharoitida tasviriy san'at mashg'ulotlarini tashkil etish masalasi pedagogika, psixologiya va maxsus ta'lim sohasidagi ilmiy tadqiqotlarning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. So'nggi yillarda olib borilgan ilmiy izlanishlarda alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bo'lgan o'quvchilarni ta'lim jarayoniga to'laqonli jalb etishda san'at fanlarining, xususan, tasviriy

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ***Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarga ta'lim-tarbiya berish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida***gi qarori (2020).

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

san'atning pedagogik imkoniyatlari keng yoritilgan. Tadqiqotchilar tasviriy faoliyat o'quvchilarning estetik didini rivojlantirish, hissiy holatini barqarorlashtirish, muloqot madaniyatini shakllantirish va ijtimoiy moslashuvini ta'minlashda muhim vosita ekanligini ta'kidlaydilar.

S.F. Abdirasilov o'zining "Tasviriy san'atni o'qitish metodikasi" asarida tasviriy san'atni o'qitishning ilmiy-pedagogik asoslari, individual yondashuv hamda o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish metodlarini keng yoritgan². R. Hasanov esa umumta'lim maktablarida tasviriy san'at fanini o'qitish metodikasini takomillashtirish, o'quvchilarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda mashg'ulotlarni tashkil etish zarurligini asoslab bergan³.

Zamonaviy ilmiy tadqiqotlarda tasviriy san'at mashg'ulotlarini raqamli texnologiyalar bilan integratsiyalash masalasiga ham alohida e'tibor qaratilmoqda. Ismonov X.B. va Abduraimova M.A. kompyuter grafikasi hamda grafik dasturlarning imkoniyatlarini tahlil qilib, ularning vizual materiallarni yaratish, individual ta'limni tashkil etish va o'quvchilarning ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirishdagi ahamiyatini ko'rsatib berganlar⁴. Mirzaev S.O. esa tasviriy san'at mashg'ulotlarini sinfdan tashqari faoliyat bilan uyg'unlashtirish orqali o'quvchilarning ijodiy faolligi va ijtimoiylashuvini rivojlantirish mumkinligini ilmiy asoslagan⁵.

Mazkur tadqiqotda tahliliy, qiyosiy, pedagogik kuzatish hamda ilmiy umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. Tahliliy metod yordamida inklyuziv ta'lim va tasviriy san'at metodikasiga oid ilmiy adabiyotlar o'rganildi. Qiyosiy tahlil orqali an'anaviy va inklyuziv ta'lim sharoitidagi tasviriy san'at mashg'ulotlarini tashkil etishning o'ziga xos jihatlari solishtirildi. Pedagogik kuzatish metodi asosida turli toifadagi o'quvchilarning tasviriy faoliyatdagi ishtiroki, ijodiy faolligi va kommunikativ ko'nikmalaridagi o'zgarishlar tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari ilmiy umumlashtirish asosida xulosalanib, inklyuziv ta'lim sharoitida tasviriy san'at mashg'ulotlarini tashkil etishni takomillashtirish yuzasidan amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi.

MUHOKAMA VA NATIJA: Tadqiqot davomida inklyuziv ta'lim sharoitida tasviriy san'at mashg'ulotlarini tashkil etishning pedagogik imkoniyatlari hamda ularning o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishiga ta'siri tahlil qilindi. Ilmiy manbalar va zamonaviy pedagogik tajribalar asosida olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki, tasviriy san'at

² Abdirasilov S.F. *Tasviriy san'atni o'qitish metodikasi*. – Toshkent, 2012.

³ Hasanov R. *Maktabda tasviriy san'atni o'qitish metodikasi*. – Toshkent: Fan, 2004.

^{4 3} Ismonov X.B., Abduraimova M.A. *Capabilities of Computer Graphics. General Information About Graphic Programs. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 2024, 12(11), 114–117.

⁵ Mirzaev S.O. *Methodology for Organizing Exhibitions and Creative Activities in Primary Schools. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 2025.

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

mashg'ulotlari alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bo'lgan o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish, hissiy holatini barqarorlashtirish va ijtimoiy moslashuvini ta'minlashda samarali vosita hisoblanadi. Tasviriy faoliyat barcha o'quvchilarga o'z fikr va his-tuyg'ularini erkin ifodalash imkonini yaratib, ta'lim jarayonida teng ishtirok etish muhitini shakllantiradi.

Muhokamalar natijasida aniqlanishicha, differensial yondashuv, interfaol metodlar hamda moslashtirilgan didaktik materiallardan foydalanish inklyuziv ta'lim samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Mashg'ulotlarda rangtasvir, qalamtasvir, aplikatsiya, kollaj, haykaltaroshlik elementlari va jamoaviy ijodiy loyihalardan foydalanish o'quvchilarning muloqot qilish, hamkorlikda ishlash va o'zaro hurmat kabi ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, kompyuter grafikasi va raqamli ta'lim vositalaridan foydalanish individual yondashuvni amalga oshirish hamda o'quvchilarning imkoniyatlarini hisobga olgan holda mashg'ulotlarni tashkil etishga keng imkoniyat yaratadi⁶.

Tahlillar shuni ham ko'rsatdiki, inklyuziv ta'limda tasviriy san'at mashg'ulotlarining samaradorligi ko'p jihatdan pedagogning kasbiy mahorati, individual yondashuvni qo'llay olishi, ta'lim muhitining moslashtirilganligi hamda zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalaridan foydalanish darajasiga bog'liq. O'qituvchi tomonidan yaratilgan qulay psixologik muhit o'quvchilarning darsga qiziqishini oshiradi, o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlaydi va ijodiy faolligini rag'batlantiradi. Olingan natijalar asosida xulosa qilish mumkinki, inklyuziv ta'lim sharoitida tasviriy san'at mashg'ulotlarini zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etish o'quvchilarning estetik tafakkurini, ijodiy salohiyatini va ijtimoiy moslashuvini rivojlantirishning muhim omili hisoblanadi. Mazkur yondashuv ta'limning sifatini oshirish bilan birga, barcha o'quvchilar uchun teng va qulay ta'lim muhitini yaratishga xizmat qiladi.

XULOSA: Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, inklyuziv ta'lim sharoitida tasviriy san'at mashg'ulotlarini samarali tashkil etish barcha o'quvchilarning, jumladan, alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bo'lgan bolalarning intellektual, estetik va ijodiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Tasviriy san'at mashg'ulotlari o'quvchilarning individual imkoniyatlarini namoyon etish, o'z fikrini erkin ifodalash hamda jamoada hamkorlik qilish ko'nikmalarini shakllantirishda muhim pedagogik vosita hisoblanadi.

Tadqiqot davomida differensial yondashuv, interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va kompyuter grafikasi vositalaridan foydalanish inklyuziv ta'lim samaradorligini oshirishi aniqlandi. Bunday yondashuv o'quvchilarning estetik didi, vizual tafakkuri, kommunikativ kompetensiyalari va ijodiy salohiyatini rivojlantirish bilan bir qatorda, ularning ta'lim jarayoniga faol jalb etilishiga xizmat qiladi.

Shuningdek, inklyuziv

⁶ Ismonov X.B., Abduraimova M.A. *Capabilities of Computer Graphics. General Information About Graphic Programs. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, **12(11)**, 114–117, 2024.

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

ta'limda tasviriy san'at mashg'ulotlarini muvaffaqiyatli tashkil etish pedagogning kasbiy kompetensiyasi, individual yondashuvni qo'llay olishi, ta'lim muhitining moslashtirilganligi hamda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan samarali foydalanishiga bevosita bog'liq. Shu bois ta'lim amaliyotida innovatsion metodlarni keng joriy etish, pedagoglarning malakasini muntazam oshirib borish va zamonaviy didaktik vositalardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa qilib aytganda, inklyuziv ta'limda tasviriy san'at mashg'ulotlarini ilmiy-metodik asosda tashkil etish ta'lim sifatini oshirish, barcha o'quvchilar uchun teng imkoniyatlarni yaratish hamda ularning jamiyatga muvaffaqiyatli integratsiyalashuvini ta'minlashning muhim omillaridan biri hisoblanadi.⁷

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ***"Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarga ta'lim-tarbiya berish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"***gi Qarori. – Toshkent, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risidagi Farmoni.
3. Abdirasilov S.F. Tasviriy san'atni o'qitish metodikasi. – Toshkent, 2012.
4. Hasanov R. Maktabda tasviriy san'atni o'qitish metodikasi. – Toshkent: Fan, 2004.
5. Mirzaev S.O. Methodology for Organizing Exhibitions and Creative Activities in Primary Schools. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 2025.
6. Ismonov X.B., Abduraimova M.A. Capabilities of Computer Graphics. General Information About Graphic Programs. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 12(11), 114–117, 2024.
7. Yusupova O.A., Mahmudov A.O. Stages of Development of Fine Art. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, Vol. 14, Issue 5, 2026.
8. Kholikov M. Zamonaviy tasviriy san'atda innovatsion texnologiyalar. – Andijon, 2022.
9. Adhamova O.R. Tasviriy san'atni o'qitishning rivojlanish bosqichlari va taraqqiyoti. – 2023.
10. Mirzaev S.O., Ismonov X.B., Zokirova M.Sh. Problems of Teaching Fine Arts and Its History. *ACADEMICA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 10(4), 2020.
11. Bakhtiyorovich, Ismonov Khurshidbek, and Ruziyev Nuriddin Mukhammadaliyevich. "Pairing, Their Own Aspects and Corresponding Methods of Work with Pairing in the Autocad Software." *International Journal on Orange Technologies* 3.12 (2021): 211-216.

⁷ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarga ta'lim-tarbiya berish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori, 2020.

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC
SOLUTIONS

12. qizi Abduraimova, Muazzamoy Abduqodir. "PERSPEKTIVA." *INTERNATIONAL CONFERENCES*. Vol. 1. No. 11. 2022.
13. Xurshidbek, Ismonov, Rustamov Umurzoq, and Abduraimova Muazzamoy. "MARKAZIY VA PARALLEL PROYEKSIYA ORTOGONAL PROYEKSIYALAR VA MODELNI KO 'RINISHLARI." *Educational Research in Universal Sciences* 1.4 (2022): 70-81.
14. Ismonov, Xurshidbek Baxtiyorovich, and Muazzamoy Abduqodir qizi Abduraimova. "ORTOGONAL PROYEKSIYALAR VA MODELNI KO 'RINISHLARI." *Educational Research in Universal Sciences* 1.3 (2022): 288-296.
15. Qizi, Abduraimova Muazzamoy Abduqodir. "PROJECTION AND AXONOMETRY."
16. "UMUM TA'LIM MAKTABLARDA CHIZMACHILIK FANINI O'QITISHNING HOZIR HOLATI." *Oriental Art and Culture*, Vol. 5, No. 6, 2024, pp. 65–69.
17. Khakimjanovch, I. M. A., & Abduqodirovna, A. M. Capabilities OF Computer Graphics. General Information About Graphic Programs. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 12(11), 114-117.
18. Mirzaev, S. O. Methodology for Organizing Exhibitions AND Creative Activities in Primary Schools. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 13(12), 150-154.
19. Ismonov, X. B., & Abduraimova, M. A. AUTOCAD DASTURIDA TUTASHMA BILAN ISHLASHNING MAQBUL USULLARI.
20. Ismonov, X., Rustamov, U., & Abduraimova, M. (2022). PERSPEKTIVA. PERSPEKTIV MASSHTABLAR. *Science and innovation*, 1(C6), 164-171.
21. Olimovich, M. S., Baxtiyorovich, I. X., & Shokirovna, Z. M. (2020). Problems of teaching fine arts and its history. *ACADEMICA: AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL* Учредители: Diva Enterprises Private Limited, 10(4), 69.
22. Mirzaev, S. O. Methodology for Organizing Exhibitions AND Creative Activities in Primary Schools. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 13(12), 150-154.
23. ОЛИМОВ, Л., МИРЗАЕВ, С., & ДАРМОНОВ, И. ТАСВИРИЙ САНЪАТ МУТАХАССИСЛИГИ ТАЛАБАЛАРИГА АДСОРБЦИЯ ҲОДИСАНИ ИЎҚИТИШ. ИЛМИЙ ХАВАРНОМА. НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК Учредители: Андижанский государственный университет им. ЗМ Бабура, (3), 111-112.
24. Mirzayev, S. O. TASVIRIY SAN'AT DARSLARINI MAZMUNLI TASHKIL ETISHDA SINFDAN VA MAKTABDAN TASHQARI ISHLAR SAMARADORLIGINI OSHIRISH.

